شورا و شهر

حکمرانی محلی و چالش‌های حل‌نشدنی

شوراهای شهر و روستا نهادی است که بر اساس اصل دموکراسی محلی، قرار بود به عنوان پل ارتباطی میان شهروندان و مدیریت شهری، نقش نظارتی خود را بر شهرداری‌ها ایفا کرده و فرایندهای توسعه محلی را هدایت کند، اما در تجربه چند دهه اخیر در ایران به‌ویژه در کلانشهری مانند تهران، این نهاد منتخب اغلب در سایه ناکارآمدی‌های ساختاری و سیاسی نتوانسته به جایگاه مطلوب خود دست یابد.

تضعیف قدرت نظارتی و اجرایی

اختیارات شوراها شامل تصویب بودجه، برنامه‌های توسعه و نظارت بر عملکرد شهردار تعریف شده است، اما در عمل این اختیار همواره با چالش‌هایی جدی مانند مداخله نهادهای بالادستی مواجه بوده و چه از طریق دولت و چه از طریق نهادهای موازی کارکرد شوراهای منتخب به حاشیه رانده شده است.

این تضعیف ساختاری، توان شورا را در پیشبرد سیاست‌های بلندمدت و مقابله با روزمرگی‌ها کاهش داده و خروجی تصمیم‌ها را وابسته به تأییدیه‌های خارج از بدنه شورا می‌کند، در نتیجه شوراها از جایگاه یک نهاد تصمیم‌گیرنده کلانشهری به یک نهاد صرفاً ناظر کم‌اثر تنزل یافته‌اند که فقط می‌تواند بر اجرای مصوبات خود مهر تأیید بزند، نه اینکه الزام‌آور بودن آن‌ها را تضمین کند.

ناکامی در حل چالش‌های شهری

چالش‌های شهری تهران مانند ترافیک، آلودگی هوا و کسری بودجه، نیازمند راهکارهای پایدار و استراتژیک هستند، نه راه‌حل‌های مقطعی و عملکرد شوراها در این حوزه‌ها گویای ناکامی‌های ساختاری است.

اجرای مؤثر طرح‌ها و حل بحران حمل و نقل و ترافیک با وجود تصویب طرح‌های جامع، به‌دلیل عدم تخصیص بودجه کافی و تغییرات مداوم مدیریتی در رأس سازمان‌های مرتبط به درستی صورت نگرفته است و شوراها در ایجاد یک پارادایم جدید مبتنی بر حمل و نقل عمومی کارآمد و کاهش تقاضای سفر، موفقیت محسوسی نداشته‌اند.

متأسفانه باید اذعان کرد اقدام‌های شوراها در مقابله با آلایندگی نیز اغلب واکنشی بوده است، در حالی که مدل‌های انتشار آلاینده‌ها نیازمند مداخله ساختاری در صنایع و منابع متحرک هستند، از این رو شوراها نتوانسته‌اند با اهرم‌های نظارتی خود، تغییرات بنیادی در اولویت‌بندی‌های زیست‌محیطی شهرداری ایجاد کنند.

وابستگی شدید شهرداری به درآمدهای غیرپایدار مانند عوارض ساخت و ساز یک آسیب اقتصادی عمیق است و شوراها در ایجاد مدل‌های درآمدی پایدار مبتنی بر خدمات شهری و مدیریت دارایی‌ها عملاً شکست خورده‌اند. این وابستگی، برنامه‌ریزی بلندمدت را ناممکن کرده و بودجه‌ها را به سمت پروژه‌های زودبازده و غیرضروری سوق داده است.

پرونده‌های فساد و پروژه‌هایی که با وجود گذشت سال‌ها از تصویب، همچنان نیمه‌کاره مانده‌اند، نشان‌دهنده نقص جدی در رکن نظارتی شوراهاست و این نقص اغلب ریشه در سیاسی‌کاری دارد.

موانع ایجاد شده توسط شوراها

باید اذعان کرد ناکارآمدی صرفاً بیرونی نیست؛ گاهی سیاست‌ها و تصمیم‌های داخلی شوراها خود به مانع تبدیل شده‌اند.

در بسیاری از دوره‌ها، شوراها به جای تبدیل شدن به نهادی مدیریتی، به صحنه نزاع سیاسی جناح‌ها تبدیل شده‌اند. تصمیم‌های شهری، از انتخاب شهردار تا اولویت‌بندی بودجه، تحت تأثیر محاسبات سیاسی قرار گرفته و از منظر سودمندی اجتماعی و اقتصادی بهینه شده‌اند. یکی از بزرگ‌ترین اشتباه‌های مدیریتی این است که انتخاب شهرداران یا مدیران ارشد بر اساس شایسته‌سالاری نبوده، بلکه بر اساس وفاداری به طیف سیاسی خاص صورت گرفته است. شهر نیازمند ثبات در برنامه‌ریزی است، اما هر دوره شورا با نگاهی تقابلی وارد عمل شده و طرح‌های بلندمدت دوره پیشین را بدون تحلیل دقیق رها کرده و این عدم تداوم، عامل اصلی شکست پروژه‌های زیرساختی حیاتی است. ظرفیت شوراهای شهر برای مدیریت شهری زمانی محقق می‌شود که استقلال عملیاتی و مالی شوراها به دور از مداخله نهادهای بالادستی صورت پذیرد و شاهد تغییر اولویت از منازعات سیاسی به کارآمدی مدیریتی باشیم.

تصمیم‌های ناهمسو سیمای تهران را آشفته کرده است

پایتخت در محاصره بحران‌ها

اعظم طیرانی | تهران، قلب اقتصادی و سیاسی کشور سال‌هاست زیر بار مشکلات ساختاری خم شده است. ترافیک، آلودگی، زباله، ساخت‌وساز بی‌قاعده و بحران‌های زیست‌محیطی، تنها نشانه‌های ظاهری بیماری شهری‌اند که مدیرانش درمانگر نیستند.

تهران، شهری که زمانی مظهر تجدد و قلب تپنده توسعه ایران به‌شمار می‌رفت، امروز به پیکری سنگین و خسته تبدیل شده است؛ شهری که از درون فرسوده، از بیرون بی‌برنامه و میان تصمیم‌های ناپیوسته مدیریتی سرگردان مانده است.

در حالی که هر دوره مدیریت شهری وعده «تهران، شهری برای زندگی» را تکرار می‌کند، واقعیت روزمره ساکنان، نشان از شهری دارد که برای زیستن در آن، باید با دشواری جنگید.

روزهایی که پایتخت تحت مدیریت واحد و هماهنگ اداره می‌شد، شاید هرگز وجود نداشت؛ هر شهردار با شعارها و تیم خود آمد و رفت، اما آنچه ماند، مجموعه‌ای از طرح‌های نیمه‌کاره و تصمیم‌هایی ناهمسو بود که سیمای پایتخت را هر چه بیشتر آشفته کرد.

بحران ترافیک

هیچ نقطه‌ای از تهران را دیگر بدون ترافیک نمی‌توان یافت؛ اتوبوس‌های فرسوده با موتورهایی که به‌سختی جان دارند، متروهایی که لبریز از جمعیت‌اند و خیابان‌هایی که در هر ساعت از روز قفل می‌شوند تنها بخشی از چهره ثابت پایتخت است. براساس آمارها، هر شهروند تهرانی سالانه به‌طور میانگین بیش از ۱۳۵ ساعت از زمان خود را در ترافیک از دست می‌دهد؛ زمانی که نه تولیدی است و نه می‌توان آن را جبران کرد!

آسمان خاکستری

مردم تهران دیگر چهار فصل را هم نمی‌بینند و «آلودگی» تنها فصل مشترکی است که از ابتدای پاییز تا پایان زمستان بین پایتخت‌نشینان به اشتراک گذاشته شده است.

تمرکز بیش از حد جمعیت و وابستگی حداکثری به خودرو عامل اصلی این بحران است. هرچند شهرداری در چند سال اخیر از طرح «کاهش آلودگی هوا» و ممنوعیت تردد خودروهای فرسوده سخن گفته است، اما آمار نشان می‌دهد بیش از یک‌سوم خودروهای فعال در تهران، بالای ۱۰ سال سن دارند. رایج‌ترین پاسخ مدیران به پرسش آلودگی، ارجاع به «نبود منابع مالی» است، اما کارشناسان اعتقاد دارند مشکل فقط پول نیست؛ میان سازمان‌ها هماهنگی وجود ندارد و در نبود یک مدیریت واحد، کمیته آلودگی هوا هر سال تشکیل و در نهایت بیانیه‌ای صادر می‌شود که در بهترین حالت توصیه‌آمیز است.

چهره بی‌هویت پایتخت

متأسفانه بافت تاریخی محلات قدیمی تهران در حال فروریختن است. در خیابان لاله‌زار که زمانی روح فرهنگی پایتخت بود حالا برج‌هایی به آسمان قد کشیده که سایه آن‌ها بر این بافت تاریخی سایه انداخته و خانه‌های قاجاری و میراث کهن به پارکینگ یا انبار کالا و اجناس تبدیل شده‌اند. بنا بر اظهارات کارشناسان، قانون تهران امروز تابع منافع سازنده است و مجوزها بر اساس روابط صادر می‌شود و نیاز محله‌ها را نمی‌بیند. در نبود چشم‌انداز بلندمدت، مناطق شمالی شهر مملو از ساختمان‌هایی شده که نیاز به فضای سبز و شبکه آب و فاضلاب را نادیده گرفته‌اند، فشار بار جمعیتی در این مناطق و تخریب بناهای سنتی در جنوب، چهره پایتخت را دوپاره و به شهری برای ثروتمندان و شهری برای فراموش‌شدگان تبدیل کرده است.

مدیریت فرسوده برای شهر خسته

به‌باور بسیاری از کارشناسان شهری، تهران از کمبود طرح و ایده رنج نمی‌برد، بلکه از نبود اراده در اجرای آن‌ها در عذاب است. هر شهرداری که پا به عرصه خدمت می‌گذارد برنامه‌ای جدید دارد، اما پیش از آنکه نتایج یک طرح مشخص شود، مدیریت تغییر می‌کند و همه چیز از ابتدا آغاز می‌شود.

نبود ساختار پاسخگو موجب شده مردم از شهرداری تنها به عنوان دستگاهی برای گرفتن عوارض یاد کنند، نه سازمانی که موظف به ارتقای کیفیت زندگی آنان است. از بودجه‌های میلیاردی برای زیباسازی شهری گرفته تا تبلیغاتی که وعده شهر هوشمند را می‌دهند، هیچ‌کدام نتوانسته‌اند چهره واقعی تهران را تغییر دهند.

رهاشدگی جمعیت

دکتر فریبرز ناطقی الهی، بنیان‌گذار مقاوم‌سازی و مدیریت بحران در خصوص مشکلاتی که امروز پایتخت ایران با آن دست و پنجه نرم می‌کند در گفت‌وگو با قدس اظهار می‌کند: انتخاب تهران برای پایتختی ایران پهناور طرحی فنی و فوق‌العاده حساب شده در زمان خود بود.

وی عنوان می‌کند: تهران تمامی نمادهای اولیه یک شهر ایده‌آل مانند آب و هوای مناسب، محصور با کوه‌ها برای زمان جنگ و مقابله با حملات احتمالی و دشت حاصلخیز ری برای کشاورزی و دامداری را داشت. ناطقی الهی در پاسخ به پرسش ما که چه عواملی در رشد انفجارگونه و رهاشدگی جمعیت تأثیرگذار بوده است، ادامه می‌دهد: در اواخر حکومت پهلوی قرار بر این بود که تهران برای جمعیتی حدود ۴ میلیون نفر ساماندهی شود، اما با شروع انقلاب و سپس جنگ به دلایل مشخص و گوناگون که در هر جنگی رخ می‌دهد مهاجرت به تهران برای کار و اسکان رشد فزاینده‌ای به خود گرفت.

این استاد نمونه دانشگاه با اشاره به این موضوع که متأسفانه با توجه به شرایط زمان و عدم دقت در مفاهیم اولیه مدیریت شهری توسط شهرداری، تهران ناگهان به یک ابرشهر ۸ میلیونی و سپس ۱۰ میلیونی تبدیل شد، بیان می‌کند: پهنه تهران هیچ زمان قرار نبود به این اندازه بزرگ و به‌صورت جدی وارد مناطق و زون‌های پرخطر شهر پایه (تهران اولیه) شود که متأسفانه شد.

نقش شهرداری در ناهمگونی تهران

دکتر ناطقی در پاسخ به این پرسش که شهرداری‌ها به عنوان متولی مدیریت شهری تا چه میزان در این رشد ناهمگون نقش داشته‌اند به ما می‌گوید: از همان ابتدا برنامه شهرداری پاسخ‌گویی به‌صورت روزمره به نیازهای رشد جمعیتی شهر معطوف شد غافل از آنکه شهر و گسترش شهری می‌بایستی بر اساس ضوابطی منطقی -ظرفیت و تقاضا- و اصول شهرسازی و مدیریت شهری انجام می‌شد که حقیقتاً کمترین بها در رشد آن مدنظر قرار گرفت. عضو هیئت علمی پژوهشگاه بین‌المللی زلزله‌شناسی و مهندسی زلزله ادامه می‌دهد: امروز شهری داریم با ابعاد بسیار بزرگ، با کمبود مسکن و امکانات اولیه شهری، فاقد تمامی حداقل‌های شهری و استانداردهای لازم، ترافیک ایستا، آلودگی‌های شهری در نهایت خطرناکی (۶ روز هوای پاک از ابتدای سال تا امروز)، حمل و نقل ناکارآمد، بزهکاری‌های متعدد و هر معضلی که امکانش باشد متأسفانه در این شهر بیداد می‌کند.

ساختن پایتخت از شعار تا عمل

وی یادآور می‌شود: اگر درباره پریشانی ابرشهر تهران در خبرها زیاد بحث نمی‌شود شاید کار عاقلانه‌ای است چون حقیقتاً تهران تبدیل به یک مشکل اساسی در کشور شده است تا جایی که رئیس جمهور کشور هشدار به تخلیه شهر می‌دهد! متأسفانه اگر دقیق شویم و در دوره‌های مختلف به عملکرد شهرداری‌های وقت نگاه کنیم با حرف‌های زیبای فراوان اما با عملکردهای غیر قابل قبول برخورد خواهیم کرد.

ناطقی الهی می‌افزاید: فصل مشترک تمامی گرفتاری‌های شهر تهران فروش تراکم و درآمدزایی بوده و می‌شود توسعه بی‌برنامه آن را در رأس مشکلات شهر نام برد.

وی در خصوص بعضی کم‌کاری‌ها و غفلت در مدیریت شهری اذعان می‌کند: شهر عملاً همانند یک موجود زنده است که عدم توجه به یک قسمت آن مشکلات جبران‌ناپذیر دیگری را در پی خواهد داشت. امروزه تهران روی گسل‌های متعدد تهران پهن شده، با ناترازی‌های عمده درگیر است و متأسفانه هنوز شورای شهر تهران و شهردار آن نسبت به فروش تراکم و توسعه شهر اقدام می‌کنند. معلوم نیست واقعاً هدف آن‌ها از این اشتباه آشکار چیست؟

وظیفه کمیسیون‌های شهرداری چیست؟

وقتی از بنیان‌گذار مقاوم‌سازی و مدیریت بحران می‌پرسیم پس کار کمیسیون‌های تخصصی در شوراهای شهر چیست و چرا باید امروز به این نقطه برسیم، اظهار می‌کند: صدالبته اگر کمی دقت کنیم کمیسیون‌های تخصصی شورای شهری خواهیم دید که با تخصص افراد هماهنگ نیست و شهرداری که بدون تخصص فنی و مدیریت شهری در حال خدمت هستند.

دکتر ناطق الهی ابراز می‌کند: بارها در سخنرانی‌ها و مکتوباتم صادقانه و بدون هر گونه غرض‌ورزی عرض کرده‌ام که شهر نیاز به متخصصان شهری دارد نه افرادی که فقط شهر را حراج کنند.

این استاد نمونه کشوری در خصوص تعریف شهر به ما می‌گوید: شهر تعریف علمی و فنی دارد، اما سال‌هاست می‌گوید: شهرداری و شورای شهر تهران کاملاً آن را فراموش کرده‌اند. اگر در شهری همه از زندگی در آن بیزار باشند ولی از روی ناچاری ادامه دهند باید فکری فوری و جدی برای مسئولان آن شهر برداشت.

وی تأکید می‌کند: بر اساس علم موجود در مدیریت شهری به‌زودی تهران از کار خواهد افتاد مگر خیلی فوری فکری برای آن بشود. شهری که عملکرد خود را از دست دهد، تمام امکانات، املاک و جاذبه‌های آن به ریالی نخواهد ارزید. دکتر ناطقی در پاسخ به این پرسش که برای رهایی از وضعیت موجود چه باید کرد، ادامه می‌دهد: بارها گفته‌ام که در انتخابات شورای شهر و روستا باید افراد خبره را راهی شوراها کرد نه افراد سیاسی را!

خبر

تولد دوباره تالاب‌های آذربایجان غربی

دبیر کارگروه ملی احیای دریاچه ارومیه گفت: تالاب‌های استان در سال‌های گذشته آسیب‌های زیادی دیده‌اند، اما با بهبود شرایط بارندگی در سال جاری و اجرای تدابیر احیایی، امیدها برای پایداری این زیست‌بوم‌های حیاتی افزایش یافته است.

رضا رحمانی افزود: هرچند هنوز میزان بارندگی با میانگین بلندمدت فاصله دارد، اما روند بارش‌ها در سال جاری نسبت به سال گذشته مطلوب‌تر بوده است و این موضوع می‌تواند بر بهبود شرایط آبی تالاب‌های استان تأثیرگذار باشد.

رحمانی با اشاره به ضرورت تغذیه تالاب‌ها برای فعال ماندن اکوسیستم منطقه، اظهار کرد: اکنون در تالاب «حسنلو» در جنوب استان، جریان حیات به چشم می‌خورد و پرندگان مهاجر بسیاری به این زیستگاه بازگشته‌اند که نشانه‌ای دلگرم‌کننده از بازگشت پویایی به این تالاب ارزشمند است.

استاندار آذربایجان غربی ادامه داد: احیای تالاب‌ها تدبیر ارزشمندی است که می‌تواند به پایداری شرایط کنونی در فصل تابستان منجر شود، به‌ویژه آنکه آذربایجان غربی دارای تالاب‌هایی با ارزش بین‌المللی است و حفاظت از آن‌ها اهمیتی دوچندان دارد.

دبیر کارگروه ملی احیای دریاچه ارومیه خاطرنشان کرد: نمی‌توان از منابع آبی در اطراف دریاچه بدون مدیریت بهره‌برداری کرد و همزمان انتظار احیای آن را داشت. همچنین بستن مسیر رودخانه‌ها مانعی جدی در روند احیاست؛ از این رو باید با نگاهی جامع و اجرای بسته‌ای از تدابیر منسجم در مسیر احیای پایدار گام برداشت.

جدول ۹۴۰۶

طراح: محمدرضا علی‌زاده zadehalireza@gmail.com

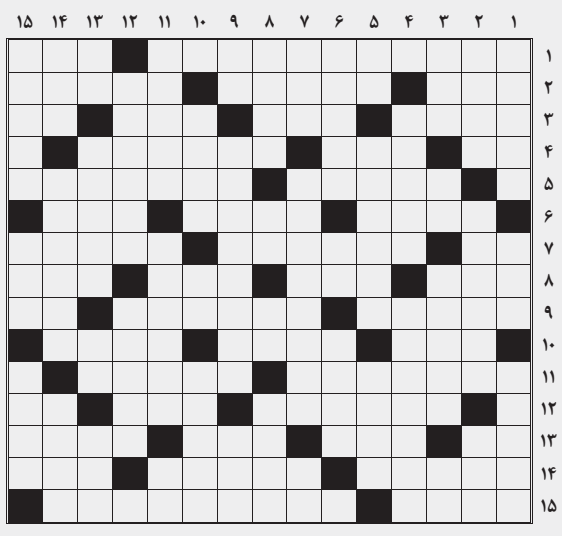

افقی

۱. عمل تعیین صحت عمل دستگاه‌های اندازه‌گیری در صنایع مختلف را گویند - ترش و شیرین ۲. نظرات انتخاباتی - درخشان - کجایید ای شهیدان...؟ ۳. ضرباهنگ - قهرمان سرزمین ترویا - درخت - ویتامین جدولی ۴. دفع مزاحمت - واحد طول - شیطان ۵. عدد یا نامی که بین چند گزینه اتفاقی انتخاب شود - آفت سازه‌های چوبی ۶. بلیغ - اعتبار اسنادی - فوری ۷. عدد دایره - بندگی کردن - پرتوها ۸. خانه بزرگ - رفیق شفیق - درس کشیدنی - طنین صدا ۹. قوم بربر - از گنج‌های خسروپرویز - مایع دباغی ۱۰. آراینده - موسیقی‌دان تأثیرگذار لهستانی - دنیا آوردن ۱۱. خمیازه - آدرس نقاشی شده ۱۲. شمال و جنوب خط استوا را گویند - ساختمان و سازنده‌اش - کجاست؟ ۱۳. بدی - بازنده شطرنجی - سرپرستی - شاخه‌ای از اتومبیلرانی ۱۴. خوار کردن - واحد شمارش هواپیما - ابزار اعلام خطر خودرو ۱۵. اشاره به نزدیک - لقب تیم فوتبال منچستر یونایتد و تیم بلژیک در جام جهانی ۲۰۲۲

عمودی

۱. ابزار کار نقاش - اداره نامه‌رسان - محفوظ ۲. دارنده دندان‌های پیشین درشت - ته‌بندی کتاب و دفتر - بخشش ۳. بتی در جاهلیت - زادگاه رازی - آوردن - از مبطلات روزه ۴. غیرقانونی - شاعر و قطعه‌سرای ایرانی که بخش اعظم زندگانی وی در روستای فرومد گذشت ۵. صنم - دوراندیشی‌ها - از روزگارش درمی‌آورند ۶. سالک - تعجب خانمانه - انبازی ۷. شتر تازی - همسر مرد عروس او است - قیمت بازاری ۸. خبرگزاری جمهوری عربی سوریه - قدم یکپا - بالا در گویش بچه لندن - فریاد شادی ۹. پول کشور آفتاب - عضلات عقب ران - پسر برادر حضرت ابراهیم(ع) ۱۰. مزه افراط در انجام کاری - حیوان باوفا - مرد خداشناس ۱۱. شکار - شرکت بزرگ تجارت الکترونیک آمریکایی - رود آرام ۱۲. بین و وسط - خراب‌شده ۱۳. من+شما - خباز - ماه سرد - مادر باران ۱۴. اما، ولی - پدربزرگان - آجر ناپخته ۱۵. جرم متحرک آسمانی - طریقه - آرد جو یا گندم
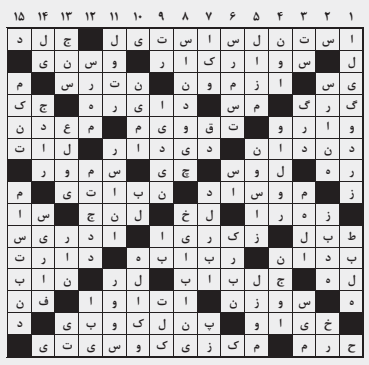
حل جدول شماره قبل